

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו.....2
- ב. אין הילוך מועיל כלום עד שיחזיק ... בשביל של כרמים הואיל ונעשה להילוך נקנה בהילוך ... הבו ליה כי היכי דדרי טונא דשבישתא והדר ... אבל לא מסימין מחיצתא כי היכי דשקיל כרעא ומנח כרעא.....3
- ג. דרך היחיד ד' אמות תנא אחרים אומרים כדי שיעבור המור במשאו ... דייני גולה אמרי שני גמדים ומחצה ... הלכה כדייני גולה ... הלכה כאחרים אידי ואידי חד שיעורא הוא....4
- ד. דרך מעיר לעיר שמונה אמות.....4
- ה. דרך הרבים שש עשרה אמות דרך ערי מקלט שלשים ושתים אמות.....5
- ו. דרך המלך אין לה שיעור שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין ממתין בידו.....5
- ז. דרך הקבר אין לה שיעור משום יקרא דשכבא.....6
- ח. המעמד דייני ציפורי אמרו בת ד' קבין כו'.....6
- ט. המוכר קברו דרך קברו מקום מעמדו ובית הספרו באין בני משפחה וקוברין אותו על כרחו משום פגם משפחה.....7
- י. אין פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת ... שאין עושין אלא בקרובים ... שאין עושין אלא ביום ... שאין עושין אלא בבית הקברות ... שאין עושין אלא במקום שנהגו.....8
- יא. המוכר מקום לחברו לעשות לו ... עושה תוכה של מערה ד' אמות על שש ופותח לתוכה שמונה כוכין ... ארכן ארבע אמות ורומן שבע.....10

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

דף ק.

א. מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו

כבר התבאר במסכת ב"ק דף כח. ולעיל דף יב. ודרף כו: ולעיל דף צט: שמי שהיה דרך הרבים¹ עוברת² בתוך שדהו³ אינו יכול לסלקם, ואפילו רצה לסלק הדרך ונתן לרבים דרך מצד אחר, ואינו יכול לסלקם גם מהדרך שנתן להם בשניה⁴, והסכמת הפוסקים⁵ שאפי' נשאר לרבים מקום הילוך יותר משיעור רה"ר, אינו יכול לסלק ולצמצם הדרך, ויש אומרים⁶ דדוקא כשהחזיקו ברשות או מדעת הבעלים, אבל החזיקו שלא ברשות יכול לסלקם⁷, ואם היה המקום אינו ראוי להילוך, לא מיקרי החזיקו אלא

¹ שו"ע ונו"כ שעו א

² ולא נתבאר בכמה מיקרי החזיקו. ועי' שו"ת דברי חיים ח"ב הו"מ סי' יג שהאריך בהלכה זו, ובמ"ש בערך ש"י בדבריו, וכתב הד"ח דלא אמרינן מיצר שהחזיקו בו אלא כשהחזיקו בהילוך שדרך כ"א להקפיד, אבל במה שנחו שם לפעמים, או בהילוך שאין מקפידים ע"ז אפי' בחצר פתוח לא מיקרי החזיקו, עיין שם. ועיין בשו"ת מהרש"ם ח"א סימן ה האריך לדון בדין מיצר שהחזיקו בו רבים, וכתב שכמה ראשונים סוברים דבהילוך לבד מיקרי החזיקו, והביא בשם שו"ת מהר"י הלוי סימן כ בדין אחד שנתן רשות לאנשי ביהכנ"ס לעבור דרך הצרו בשעת תפלה, ובמשך הזמן הלכו גם בשאר היום דלא הוי חזקה משום שלא עשו מעשה תיקון, ומשמע שא"צ הסכמה בפירוש.

³ ולכאורה נראה שבשדה בור או קרקע פנוי שמחמת שלא היה איכפת לו לא מיחה באחרים שעברו ברשותו לקצר הדרך, ועתה גמר בדעת לבנות או לזרוע שם, לא מסתבר לומר שמשום כך יפסיד כל שדהו, וכ"ש כשלא נתן בפירוש רשות, שאין בזה משום מחילה, ועכ"פ נראה שאם ירצה לתת להם מקום מעבר בקצה שדהו אין הרבים יכולים לומר שרוצים לעבור דוקא באמצע השדה. שוב ראיתי שבשו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' קלח דן בשאלה מעין זו, ולאחר שהביא מדברי הפוסקים הביא מדברי הבית אפרים דלעיל דמשמע שכל שיש אומדנא דמוכח שלא היה בדעתו להפקיר שדהו לא מיקרי מיצר שהחזיקו בו. פתחי חושן שם פרק ח הערה פא

⁴ כתב הסמ"ע דדוקא בדרך של רבים אפי' ממקומות דעלמא, שדרך הראשון הרי החזיקו בו מכבר, והדרך השניה נתן להם מדעתו, משא"כ בדרך שהיה מיוחד רק לבני מבוי או עיר אחת ולא לזולתם, ובני העיר או ז' טובי העיר רוצים להחליף הדרך, תנאם ועסקם קיים, וכ"ש שלא זכו בשניהם.

⁵ כ"כ הרשב"א והסכימו עמו הב"ח והפנ"י והבי"א, ועי' בפת"ש שם שמדייק מדברי הבאה"ג שגם דעת הרמב"ם כסברת התוס' שאם נשאר שיעור רה"ר יכול לסלקם, וכתב בשו"ת גור ארי יהודה סימן מה שיכול לומר קים לי כשימת התוס'.

⁶ רמ"א שם ולא מיבעיא קודם שהחזיקו שיכול למנעם, וכמ"ש בגמרא לינקוט פיזרא (מקל) וליתיב, אלא אפילו לאחר שהחזיקו, אם מתחלה היה שלא ברשות, יכול לסלק

⁷ כתב הסמ"ע שכל שרבים מוחזקים בו עתה לפנינו, טוענים להם שבודאי ברשות החזיקו בו, ועי' בהגהות חכמת שלמה שכתב דלא מיקרי רבים אלא ברוב העיר אבל לא בכמה יחידים, ועוד כתב שבמקום דלא ניהא תשמישייהו, כגון אהורי הצר, דתשמיש ע"י הדחק הוא, אין זה חזקה לרבים, עיין שם. ובכסף הקדשים בסימן שעזו כתב שאם החזיקו לילך דרך חצר שדלתותיו ננעלות בלילה, לא שייך חזקה לגבי לילה, ואף על פי שלפעמים היה פותח גם בלילה, כיון שבידו לנעול לא מיקרי חזקה. וכ"כ בכנה"ג בשם מהריב"ל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כשהרבים השווהו ותיקנוהו להילוך, ויש אומרים⁸ שאם נתן השלטון רשות לסלק דרך הרבים מותר.

י"א⁹ שבזמה"ז אין לדון דין מיצר שהחזיקו בו, כיון שבעל הקרקע מחזיק בשטר הרשום על שמו בספרי הממשלה אין בדעתו למחול, ודינא דמלכותא דינא.

ב. אין הילוך מועיל כלום עד שיחזיק ... בשביל של כרמים

הואיל ונעשה להילוך נקנה בהילוך ... הבו ליה כי היכי

דדרי טונא דשבישתא והדר ... אבל לא מסיימין

מחיצתא כי היכי דשקיל כרעא ומנח כרעא

הילוך בשדה אינו חזקה¹⁰, אפילו הלך לארכה ולרחבה, ואפילו מקום הילוך לא קנה¹¹, אבל הקונה שביל המיועד להילוך קנה בהילוך¹², אלא שנחלקו הפוסקים כמה קונה בהילוך אחד. י"א¹³ שאם השביל מסוים במחיצות קנה כדי שיגביה רגל ויניח רגל בצדה, ואם אין שם מחיצות קנה ברוחב כדי

⁸ פת"ש בשם הרמ"א סימן קסב סעיף א לענין להעמיד דלתות במבוי שמדינא דמלכותא השוקים והרחובות שלהם, ואפשר דהיינו דוקא כשהוא לטובת בני המבוי, אבל בלא"ה אין כח בדינא דמלכותא לקלקל הרבים, וצ"ע, ובפת"ש שם כתב דהיינו דוקא לאחר שכבר נתן רשות, אבל לכתחלה אסור לבקש רשות על כך ולהזיק הרבים, עיי"ש. ועיי' שו"ת בית שלמה חו"מ סי' קכח וקכט, ודן שם בדין ישראל שקנה מהשר לענין ישראל הבא מחמת עכו"ם.

⁹ בשו"ת מהר"י הכהן חו"מ סי' כט ועיי"ש שדן אם דין מיצר שהחזיקו בו הוא מדין מחילה או מדין הפקר.

¹⁰ שו"ע ונו"כ קצב ז

¹¹ ובש"ך סימן קנז סק"ד כתב דבחלוקת שותפים סגי בהילוך

¹² כיון שנעשה להילוך, הרי זה הוא השימוש, והוי חזקה. כתב הט"ז בשם שו"ת משאת בנימין שהקונה מקום ביהכנס"ם וישב עליו הוי חזקה, כיון שכל תשמיש המקום הוא בישיבה, ובכסף הקדשים מצדד לומר שגם בהנחת סידור או מטלטלין קונה במקום ביהכנס"ם, ועיי' בכנה"ג הגהב"י אות יד שיש חולקים על המשאת בנימין, ועיי' שו"ת בית יצחק או"ח סימן כג, ובד"ג כלל נו סימן טו כתב בשם עמ"צ שבמקום שנוהגים לכתוב שם הקונה, אינו קונה במשיכה בלבד ועיי' שו"ת מהרש"ם ח"ו סימן רכא ובה"ז סימן מט. בערוה"ש כתב עפ"י דברי הט"ז דה"ה מרחץ נקנה עיי' שרחץ בו, וכן תנור כשאפה בו, שגם באלו השיבוי חזקה בדרך תשמישם, עיי"ן שם.

¹³ דעת המתבר ופירש הסמ"ע בפירוש ראשון שבמקום מוקף מחיצות אינו יכול לילך במשא רחב על ראשו, אף על פי שפירש שמוכר לו יותר, לא קנה בהילוך זה, ואם אין מחיצות קנה ברוחב כדי משא קטן. ובפירוש אחר פירש דמירי שלא פירש לו כמה מוכר, אלא דרך סתם מכר לו, והחזיק בהילוך, שאם יש מחיצות אף על פי שאינו רחב אלא כדי הילוך א"צ ליתן לו יותר, ובנה"מ הסכים לפירוש ראשון, וכ"כ בערוה"ש, והוסף שאם מכר לו בפירוש יותר מכדי הילוך צריך להחזיק על כל מדרך כף רגלו, עיי"ן שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרך היומי

מסנת בבא בתרא

שיהיה על ראשו חבילה של שריגים ויסוב בה. וי"א¹⁴ איפכא, שבאין מחיצות סגי ברוחב שיגביה רגל ויניח רגל, וביש מחיצות השיעור כדי שיהיה על ראשו חבילה של שריגים ויסוב בה¹⁵.

**ג. דרך היחיד ד' אמות תנא אחרים אומרים כדי שיעבור
חמור במשאו ... דייני גולתה אמרי שני גמדים ומחצה ...
הלכה כדייני גולתה ... הלכה כאחרים אידי ואידי חד
שיעורא הוא**

כבר התבאר לעיל דף צט: המוכר להבירו¹⁶ מקום לדרך לעבור בתוך שדהו, אם דרך היחיד מכר לו¹⁷, לילך בו לשדהו שהוא הדרך המיוחד לו לבדו, צריך ליתן לו ברוחב הדרך שתי אמות ומחצה רחבה, כדי שיעמוד חמור במשאו על אורך הדרך¹⁸, כמבואר להלן דף ק. ואם דרך לעבור בעגלה צריך לתת לו כדי לעבור בעגלה¹⁹.

ד. דרך מעיר לעיר שמונה אמות

עוד התבאר שם שאם מכר לו דרך שילך דרך שדהו מעיר זו לעיר אחרת ואין אנשי שאר עיירות נכנסין לשם, נותן לו רוחב ח' אמות. שאם יפגעו שני עגלות זו בזו שלא יעכבו זו את זו²⁰.

¹⁴ הרמ"א בשם י"א

¹⁵ ולפירוש ראשון של הסמ"ע שבמקום שאין מחיצות לא קנה אלא כדי שיניח רגל, אם רוצה לקנות יותר צריך לילך כמה פעמים, ואם יש מחיצות קונה בהליכה אחת שעור שילך עם משא. ולפירוש שני של הסמ"ע כשיש מחיצות צריך ליתן לו מקום שיוכל לילך עם משא, שהרי המחיצות יעכבוהו מלילך עם משא, אבל כשאין מחיצות איצ ליתן לו יותר מכדי הילוך, והמשא יבלוט לצדדים, אבל המוכר יכול לזרוע שם,

¹⁶ שו"ע ונו"כ ריו ד

¹⁷ סמ"ע ו

¹⁸ בבספ הקדשים (נדפס בגליון השו"ע בסימן רטו) כתב שאם הזכיר לו דרך לדריסת רגל, הרי אינו נותן לו שיעור חמור במשאו, אלא נותן שיעור גוף אדם שהוא אמה, ועיי"ש עוד כמה פרטים

¹⁹ סמ"ע ז

²⁰ ואף דלשון מכר לו דאיתא בנמרא ובפוסקים משמע דלא מכר אלא ליחיד בתוך שדהו או רשותו, וא"כ איך יפגע בו אחר לילך בעגלתו שם בלי רשות המוכר, מ"מ כיון דזה הלוקח קנה ממנו דרך מעיר לעיר, אמרינן דעתו היא על שיעור רחב כ"כ וכן אינך. סמ"ע שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרך היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרך היומי

מסנת בבא בתרא

ואם מכר לו דרך הרבים כגון עיר שיש בה מעבר שבאים דרך שם²¹, נותן לו רוחב י"ו אמה. ובזמננו צריך ליתן כפי דרך העולם.

דף ק:

ה. דרך הרבים שש עשרה אמות דרך ערי מקלט שלשים ושתים אמות

חייבין בית דין²² לכוין הדרכים לערי מקלט, ולתקן אותם ולהרחיבן, ומסירין מהן כל מכשול וכל תקלה, ואין מניחין בדרך לא תל ולא גיא ולא נהר אלא עושין עליו גשר כדי שלא לעכב את הבורח לשם, שנ' (דברים יט פסוק ג) תִּכְיֶינָה לְךָ הַדֶּרֶךְ, ורוחב דרך ערי מקלט אין פחות משלשים ושתים אמות²³, ומקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים²⁴ כדי שיכירו הרצחנים ויפנו לשם.

ו. דרך המלך אין לה שיעור שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין ממחין בידו

כבר התבאר במסכת ב"ק דף ס: ולעיל דף צט: שהמלך²⁵ פורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו, י"א²⁶ שפורץ כפי מה שהוא צריך, אינו מעקם הדרכים

²¹ שרבים מצויים לכנוס ולצאת באותן העיירות ובאין שם גם ממקומות אחרים, שאז יש לחוש שהרבה בני אדם ועגלות יפגעו זה בזה. סמ"ע י

²² רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ה הלכה ה

²³ יליף לזה מדכתיב תכין לך הדרך, ופירש רשב"ם דהוי ליה למכתב דרך [וכתיב] היא יתירה לאוספי דרך אחרת, וסתם דרך ט"ז אמה דילפינן מעגלות שבמשכן דדרך רשות הרבים ט"ז אמה

²⁴ בשו"ט פכ"ה א"י על כל מיל הי' בורגן ועל כל בורגן צלם וידו עקומה ומראה להיכן ערי מקלט ובתנחומא מסעי סי' י"א העמד להם איטלסיות מכוונות ובכל איטלים רשום לך הדרך לערי מקלט ובד"ר החדש ע' ס"א א"י שבע' לשון הי' כתוב.

²⁵ רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ג

²⁶ פירש"י בפ"ב דסנהדרין (דף כ' ב) ופורץ גדרות אחרים לעשות לו דרך לשדהו ולכרמו וכן פירש"י ז"ל בפ' הערל (דף ע"ו ב) ומשמע מדבריו דבכל עת וזמן אפי' שלא לצורך מלחמה אלא לצורכו בלבד עושה כן. להם משנה מלכים פרק ה הלכה ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרך היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מפני כרמו של זה או מפני שדהו של זה, אלא הולך בשוה, וי"א²⁷ שלא הותר לו אלא בעת מלחמה שפורץ דרך כנזכר ועושה מלחמתו²⁸.

ודרך המלך אין לה שיעור, אלא כפי מה שהוא צריך. והמוכר²⁹ דרך למלך זה כמוכר דבר שאין מינו ידוע ולא קנה. וי"א³⁰ שנוטל ממנו המלך כל מה שיצטרך לו.

ז. דרך הקבר אין לה שיעור משום יקרא דשכנא

עוד התבאר לעיל דף צט: המוכר דרך הקבר לחבירו ללכת דרך שדהו לשאת המת לקברו אין לו שיעור, אלא כל מלוי המת יעברו שם³¹. וי"א³² שלא קנה.

דרך הקבר. שנושאים המת לקברו³³, אין לו שיעור. תקנת חכמים היא משום כבודו של מת. ולא שיכולים לפרוץ גדר כדרך המלך לפרוץ בנינים להפסיד ממון אחרים, אלא שיכולים המלוין את המת לעבור על גבי זרעים ואין צריכים לנטות לכאן ולכאן.

ח. המעמד דייני ציפורי אמרו בת ד' קבין כו'

²⁷ רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ג

²⁸ משמע דמפרש דמתני' לענין מלחמה אתמרה דהיא דצריך המלך למלחמתו כן הוא עושה אבל לא לצורכו ובפרק הכונס (דף ס') הביאו הא דפורץ לעשות לו דרך גבי קרא דויבקעו שלשת הגבורים וכו' דהיינו שעת מלחמה ולא מצינו שלא בשעת מלחמה שלצורכו יוכל המלך לעשות כן זה דעתו ז"ל. אולם פירש"י בפ"ב דסנהדרין (דף כ' ב) ופורץ גדרות אחרים לעשות לו דרך לשדהו ולכרמו וכן פירש"י ז"ל בפ' הערל (דף ע"ו ב) ומשמע מדבריו דבכל עת וזמן אפי' שלא לצורך מלחמה אלא לצורכו בלבד עושה כן. לח"מ שם

²⁹ רמב"ם הלכות מכירה פרק כא הלכה י ומ"מ שם

³⁰ השנות הראב"ד שם

³¹ רשב"ם בסוגיא מובא בשושנים לדוד שם

³² רמב"ם שם

³³ ר"ב בפרקו משנה ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר לעיל דף צט: שאם מכר לו מקום³⁴ למעמד והוא מקום שהיו עומדים העם בשוכם מן הקבר³⁵ סמוך לבית הקברות, נותן לו בית ארבע קבין הוא ל"ג אמות וב' טפחים על אורך המשים אמה³⁶.

ט. המוכר קברו דרך קברו מקום מעמדו ובית הספרו באין בני משפחה וקוברין אותו על כרחו משום פגם משפחה

כבר התבאר במסכת כתובות דף פד. שהמוכר קברו³⁷, אין המקח מקח, ובאין בני משפחתו וקוברין אותו בעל כרחו של לוקח ומחזירין לו דמיו, שאין כח ביד זה למכור המקומות משום פגם משפחה שגנאי להם שבני המשפחה לא יהיו קבורים במקום אחד כמנהגם³⁸. וכן המוכר דרך קברו, מקום מעמדו, ומקום הספידו, י"א שהמקח בטל³⁹ ומחזירין לו דמיו שאם יבואו אחרים ויספרו קרוביהם במקום הספרו של זה איכא פגם משפחה של מוכר. ועוד שהרי זה המקום לא היה שלו לבדו להספידו שם שגם יורשיו וכל בני משפחתו היו נספדים שם ואיכא פגם שלהם. וי"א⁴⁰ שאם יתרצה הלוקח ויאמר תספדוהו אותו בו ואח"כ אקחם לתשמישי, אין יכולין לסלקו מזה.

וזהו הכל לפי מנהגם שכל משפחה היה לה מקום קברות מיוחד ששם קבורים כל בני המשפחה והיה להם גנאי שאחד מן המשפחה יקבר במקום אחר שלא בין קברי משפחתו ואם יתערב זר בתוכם ה"ז לפנייהם גנאי עולמית. ובזמנינו במדינתנו אין זה נוהג כלל⁴¹.

³⁴ שו"ע ונו"כ ריז ד

³⁵ סמ"ע יא

³⁶ תפארת ישראל שם

³⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד שסו א, וחומ"מ ריז ז

³⁸ ואף על גב דמי שצוה שאל יספידוהו שומעין לו כדלעיל סי' שד"מ סעיף י' שאני התם דאמר כן בשעת מיתה אבל הכא זווי אנסוהו א"נ התם לדידיה לחוד אבל הכא מקום הספרו יורשיו ובני משפחתו נספדים שם ואיכא פגם שלהן. ש"ך שם ב

³⁹ לבוש יו"ד שם

⁴⁰ סמ"ע שם טו ואינו כקבר שאסור בהנאה והכי צריכין להחזיר לו דמיו

⁴¹ ערוה"ש חומ"מ ריז ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכן הדין במקום ישיבה בבית הכנסת למשפחה זה אצל זה ומכר אחד מקומו, שיושבים בעל כרחו של לוקח ומחזירין לו דמיו⁴².

אשה⁴³ שירשה מקום בבית הקברות ממשפחה נקברת היא בתוכה אבל לא יוצאי חלציה, מפני שבניה מתייחסים על שם משפחת אביהם ואז יהיה גנאי לבני משפחתה ליקבר אצלה.

י. אין פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת ... שאין עושין אלא בקרובים ... שאין עושין אלא ביום ... שאין עושין אלא בבית הקברות ... שאין עושין אלא במקום שנהגו

אין פוחתין⁴⁴ משבעה מעמדות ומושבות למת, כנגד (קהלת א פסוק ב) הַבֵּל הַבָּלִים אָמַר קְהֵלֶת הַבֵּל הַבָּלִים הַבֵּל⁴⁵.

ואין עושין מעמד ומושב בפחות מעשרה, ואין עושין אלא בקרובים, ואין עושין אלא ביום ראשון ובבית הקברות ובמקום שנהגו.

כיצד עושין במקום שנהגו, מעמידין שאר הקרובים ובני משפחה שאינן בני אבל, ואומרים לפניהם דברי קינות וכיוצא בהן, ואחר כך אומר שבו יקרים

⁴² שו"ע חו"מ סימן קע"ה סעיף נ"ג בהג"ה. ועיין בזה בתשובת עבודת הגרשוני סימן מ"ט סוף ד"ה והנה לכאורה, דכולי עלמא משוים מקום בית הכנסת למקום קבר, כי פליגי בבטול מקה, דרב האי גאון [המקח והממכר שער ד הדרך התשיעי] סבירא ליה דהמקח קיים אלא כשימות המוכר קוברים אותו שם (ומחזירין מקצת דמים. ואפשר אין מחזירין כלל, דהוה כאלו התנה) גלי מהרש"א יו"ד שם א

⁴³ שו"ע ונו"כ יו"ד שם ב

⁴⁴ רמב"ם הלכות אבל פרק יב הלכה ד מור יו"ד שעו

⁴⁵ ורצונם לומר שני הבלים הרי ארבעה ושלוש פעמים הבל הרי שבעה הבלים. ופירש רש"ב"ם שצריך כל אדם לתת אל לבו שישוב בתשובה כי חיי האדם הבל ועומדין והולכין [מעט] וחזירין ויושבין מעט כך עושין שבע פעמים כדי לתת אל לבם שחיי האדם הבל וראיתי כתוב מפני שהשדים מתלויים עם החוזרים מבית הקברות לכך תקנו מעמדות ומושבות [כדי] שבתוך כך יסתלקו השדים מעליהם ולא נהירא דאם כן יהיו עושין כן בכל מקום ולקמן אמרינן דבמנהג תליא מילתא ועוד מאי כנגד הבל הבלים דקאמר עכ"ל: וזה לשון [הנמוקי יוסף] שם דף (ר"י ע"א) (מט א) אמר המחבר הנכון שהוא כנגד שבעה דברים שהעולם נפסקים בהם כדכתיב זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישובתו ויום ולילה הוא אחד כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד לומר שהחיה יתן אל לבו שהעולם וכל עניניו הבל ואשרי מי שעמלו בתורה ובמעשים טובים עכ"ל. דרישה שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

שבו, ואומר לפנייהם דברים אחרים כשהן יושבין ואחר כך עמדו יקרים עמודו, ואומר כשהן עומדין וחוזר ואומר כך שבע פעמים.

וכבר התבאר במסכת מגילה דף כג: שאנו נוהגין שעושין מעמדות⁴⁶ למת במשך זמן הלוכו לבית עולמו. ואין עושין מעמדות בפחות מעשרה⁴⁷, ובכל מעמד אומרים משנה מאבות (פרק ג משנה א) "עקביא בן מהללאל אומר הסתפל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ואלאן אתה הולך ואלפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון, מאין באת מטפה סרוחה, ואלאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ואלפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון אלפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ואח"כ אומרים פסוקים מצידוק הדין⁴⁸ (דברים לב פסוק ד) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא. (ירמיהו לב פסוק יט) גדל העצה ורב העלילה אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש בדרךיו וכפרי מעלליו. (תהלים עב פסוק טז) להגיד כי ישר יקנוק עורי ולא עלתה עולתה בו. (איוב א פסוק כא) יקנוק נתן ויקנוק לקח יהי שם יקנוק מברך.

ומוסיפים (תהלים עח פסוק לח) והוא רחום וכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו. ואומר הקרוב או אחד מהחברא קדישא קדיש.

ומנהגנו שאין מדקדקין למספר מעמדות⁴⁹ אלא כל שתעבור המטה לפני ביכ"ג עומדים ואומרים המשנה והפסוקים וקדיש. ואם עוברין לפני כמה בתי כנסיות מעמידין לפני כאו"א מהם, ואם אין עוברים כלל לפני בתי כנסיות מעמידין פעם או פעמיים לפני בית הקברות.

⁴⁶ גשר החיים ח"א יד ג

⁴⁷ טור שם

⁴⁸ בימים שאין אומרים בהם תחנון אין אומרים פסוקים אלו אלא רק את המשנה והפסוקים והוא רחום וכו' ⁴⁹ לשון הטור שם אלו הדברים תלויין במנהג לפיכך כל מקום ומקום יעשה כמנהגו וכתב א"א הרא"ש ז"ל והאידינא לא נהגו לעשות אלא מעמד אחד בצאתם מן הקבר עושין שורה אחת ואומרים קדיש ובאשכנז ובצרפת אומרים צידוק הדין ואח"כ אומרים קדיש ומנחמין האבל ומלוין אותו עד ביתו ועיי"ש עוד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

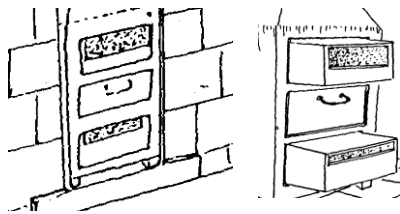
כיצד מנחמין את האבלים⁵⁰, אחר שקוברין את המת מתקבצין האבלים ועומדין בצד בית הקברות, וכל המלוין את המת עומדין סביב להן שורה לפני שורה ואין שורה פחותה מעשרה ואין אבלים מן המניין.

נהוג היה מת שאין לו אבלים להתנחם⁵¹, באים עשרה בני אדם כשרים ויושבים במקומו כל ז' ימי האבלות, ושאר העם מתקבצים עליהם, ואם לא היו שם עשרה קבועים, בכל יום ויום מתקבצים עשרה משאר העם ויושבים במקומו אך בימינו אין נוהגין כן.

נוהגים להתפלל בעשרה כל השבעה במקום שנפטר שם האדם, והיינו על אדם שלא הניח קרובים ידועים להתאבל עליו, אבל יש לו בשום מקום שמתאבלים עליו, אין צריך.

יא. המוכר מקום לחברו לעשות לו ... עושה תוכה של מערה ד' אמות על שש ופותח לתוכה שמונה כוכין ... ארבו ארבע אמות ורומן שבע

המוכר מקום⁵² לחבירו לעשות לו מקום קבורה או המקבל עליו לעשותו, עושה מערה ד' אמות גובהה⁵³ ופותח לתוכה שמונה כוכין⁵⁴ – קברים⁵⁵, ובכל כוך מניחים ארון כמין מגירה שמושכים החוצה מהכוך שמניחין לתוכה

המת ואחר כן דוחפה חזרה לתוך הכוך בכותל המערה. שלשה מכאן ושלשה מכאן ושנים מכנגד הנכנס למערה בכותל שכנגד כניסת המערה, ומדת המערה ארבע אמות על שש, וכל כוך וכוך – קבר ארבע אמות אורך⁵⁶,

⁵⁰ רמב"ם הלכות אבל פרק יג הלכה א, גשר החיים ח"א פט"ז ז ב

⁵¹ שו"ע ונו"כ יו"ד שעו ג

⁵² שו"ע ונו"כ חו"מ ריז ו

⁵³ תוספתא מובא ברשב"ם

⁵⁴ תפא"י שם אות מט

⁵⁵ והם לא היו רגילין ליקבר א' [א'] בפני עצמו. אלא כל בני משפחה נקברין במערה אחת כל א' בכוך בפני

עצמו. תויו"ט שם מ"ח

⁵⁶ דשיעור אדם בינוני ג' אמות מלבד ראשו. תויו"ט שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

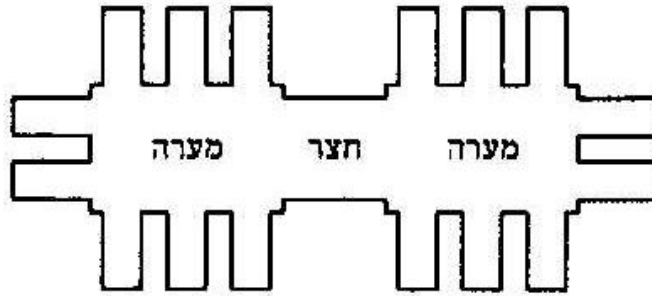
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ורוחב ששה טפחים⁵⁷, ורום שבעה טפחים, נמצא בין כל כוך וכוך שמן הצדדין אמה ומחצה ובין שנים האמצעיים שתי אמות.

תמונה מס' 40

ועושה חצר⁵⁸ על פתח המערה שש אמות על שש אמות וכן יעשה מערה כזו לצד השני של החצר כנגד המערה הראשונה

וזוהו הכל לפי מנהגם שכל משפחה היה לה מקום קברות מיוחד ששם קבורים כל בני המשפחה והיה להם גנאי

שאחד מן המשפחה יקבר במקום אחר שלא בין קברי משפחתו ולכן אמרו חז"ל המוכר קברו ודרך קברו מקום מעמדו והספדו באים בני משפחתו וקוברים אותו בע"כ של הלוקח ונותנים לו דמי הקבר, ובזמנינו במדינתנו אין זה נוהג כלל.

⁵⁷ ואף על פי שכתבתי בשם ירושלמי בריש מסכת סוכה דנברא באמתא יתיב. כתבו התוס' דהיינו כשהוא לבוש. אבל מת שאינו לבוש כל כך. אף עם הארון לא הוי כ"א אמה. ותדע דבלא מלבוש אין מחזיק אמה דהא מקוה אינו אלא אמה על אמה (ברום ג' אמות) ואי אדם ערום מחזיק אמה. אמה באמתא היכי יתיב. ע"כ. תויו"ט שם

⁵⁸ טור והרמב"ם השמיטו ועיין סמ"ע יג ובאר הגולה נ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

